

סדנת "קפה עולם" – סיכום תובנות המשתתפים

השאלה המובילה: "אלו שינויים אתם חווים בהוראת המקצוע בעקבות תקופת הקורונה?"
(התייחסו גם לפערים שזיהיתם בין תלמידים)

1. פערים בהיבטים הרגשי והחברתי של תלמידים ומורים

המורה חייב לטפל בהיבט הרגשי על מנת לייצר פניות ללמידה, וכדי שיוכל להיעזר באסטרטגיות הוראה וארגון למידה שדורשות למידה בקבוצות/שיתופית

• חלק מהתלמידים:

- אבודים במסגרת הלימודית
- מרגישים מנותקים מהנעשה בכיתה.
- לא משתתפים באופן סדיר בשיעורים. קיימת נשירה סמויה, יותר תלמידים מחסירים, מאחרים, לא מתפקדים.

• חלק מהתלמידים מגיעים טעונים רגשית

בגלל מה שעברו במשפחה בתקופה הקורונה, אם בגלל חולי ואם בגלל הצפיפות והסגירות בבית. רואים בכיתה התנהגויות תלמידים המעידות על מצוקה נפשית, כולל תוקפנות.

• חוסר פניות ומוכנות רגשית ללמידה

פניות ללמידה בביה"ס תלויה קודם בשחרור הרגשי של התלמיד ובתחושת הביטחון החברתי שלו

• חוסר מוטיבציה ללמידה סדורה בכיתה

הלמידה בזום בבית הרחיקה את התלמידים מלמידה סדורה בכיתה וצריך לטפח את המוטיבציה לכך מחדש.

• קושי ביצירת קשרים חברתיים, בידוד חברתי

מביא אצל התלמידים לחוסר מוטיבציה לתקשר ולהשתלב במסגרת הכיתתית

• "עייפות החומר" גם אצל המורים

יש מורים שחוו קשיים בהוראת הזום מביתם והשקיעו מאמצים רבים ברכישת כלים ובפיתוח חומרי למידה ללמידה מרחוק. עכשיו לאחר שהמורים הסתגלו לשיטות ההוראה החדשות שדרושות ללמידה מרחוק, יש חוסר מוטיבציה להשקיע בהתחדשות נוספת, שכן שיטות ההוראה שלפני הקורונה כבר לא מתאימות.

• נראה שגם מנהלים רוצים "שקט תעשייתי" ומעודדים למידה מסורתית.

2. הצלחות בהיבטים הלימודיים בתקופת הקורונה והשפעתם כיום בכיתות

• לומד עצמאי

לחלק מהתלמידים, הלמידה מהבית בזום עשתה רק טוב, הם שכללו את מיומנויות התקשוב שלהם ופיתחו מסוגלות גבוהה ללמידה מרחוק. אבל חלקם ממש לא הסתדרו בלמידה בסביבה המתקשבת. עם החזרה לכיתה מרגישים את הפער, מצב שמגביר מאד את השונות בקרב התלמידים.

• יצירתיות ופריחה בפיתוח חומרי הוראה מתוקשבים

מורים ומדריכים פיתחו מצגות להוראה מרחוק, יחידות הוראה מתוקשבות, סרטונים, סימולציות במקום ניסויים במעבדה, פעילויות ומשחקים ללמידה בסביבה דיגיטלית, כך גם דרכי הערכה חלופית מרחוק. יחד עם זאת יש לציין, שחלק מהחומרים שפיתחו מכילים טעויות מה שמצריך בדיקה מדוקדקת של המורים לפני השימוש בחומרים אלו.

• ניהול מהלכי הוראה ללמידה מרחוק בסביבה היברידית

חלק מהמורים פיתחו מסוגלות גבוהה לנהל את הלמידה בסביבה מתוקשבת כמו moodle, classroom וזו הפך אצלם ואצל התלמידים להרגל. חלק מהמורים ממשיכים בכך גם כיום.

יחד עם זאת, הם והתלמידים שמחים לחזור לביצוע ניסויים והתנסויות בפועל ולא רק באמצעות בסרטונים ואנימציות.

- **פריחה בשימוש בכלים להוראה דיגיטאלית – טכנו-פדגוגיה**
מורים התפתחו מקצועית בתחום, רכשו כלים ומיומנויות והגבירו את המסוגלות שלהם לשלב אותם בתכנית הוראה היברידית.
אבל עם החזרה לכיתות חלה נסיגה גדולה להוראה המסורתית ולספר הלימוד, מכמה סיבות:
א. היעדר תשתיות מתאימות בביה"ס של מחשבים ואינטרנט
ב. דרישת מנהלים להפחתת יוזמות, מעודדים הוראה מסורתית (שקט תעשייתי)
ג. תחושת המורים שהם צריכים להשקיע מאמץ לסגירת הפערים במושגי יסוד ובהבניית מיומנויות הלמידה ומיומנויות אוריינות מדעית בזמן קצר, ולכן מתקשים "להתפנות" לשילוב כלים דיגיטאליים והוראה מתוקשבת. ברור שיש כאן קושי של המורים לנצל את הטכנולוגיה לצרכיהם.

3. פערים בהיבטים הלימודיים – מנקודת המבט על התלמידים

- **פגיעה משמעותית בתלמידאות, חוסר הרגלי למידה**
התלמידים מתקשים לחזור למסגרת של למידה בכיתה, מגיעים בלי מחברות. בעיות משמעת שלא נפתרות על ידי השתקה של טלפונים סלולריים, חוצפה גוברת למורה. בנוסף, זמן ההקשבה התקצר לכמה דקות, קשה לבצע הקנייה בכיתה, יותר קל לזמן להם למידה עצמית לבד או בקבוצה.
- **פערים שפתיים בין תלמידים בכיתה ובין בתי"ס**
חלק מהתלמידים מתקשים בשימוש בשפה המדעית, נוצרת שונות ברמה השפה.
- **הקורונה פגעה קודם בתלמידים החלשים**
הגברת השונות בכיתה והצורך באסטרטגיות מורה מתאימות כדי להתמודד עם שונות זו.
- **הבדל בין תוכנית לימודים מופעלת למושגת**
יש תלמידים שלא למדו באופן משמעותי בזמן בגלל בעיות ריכוז
- **קושי בביצוע משימות ארוכות טווח – קושי בריכוז.**
- **שונות קיצונית בידע תוכן ובמיומנויות בכיתה ז'**
תלמידים הגיעו מבתי"ס שונים בהם הלמידה בכיתות ה'-ו' בתקופת הקורונה היתה שונה וחסרה, מה שהביא להטרוגניות קיצונית בכיתה ז'. למשל, המורה נאלץ להקדיש את החודש הראשון בז' להוראת תכונות החומרים ושימושים, במטרה ליישר קו.
- **חסרים מושגי יסוד ומושגים הכרחיים להוראת התכנים:**
מיסודי - תכונות חומרים ושימושים ;
מכיתה ז' - מודל חלקיקי, מצבי צבירה, הסבר תופעות בעזרת המודל החלקיקי;
מכיתה ז' - מערכות הובלה
מכיתה ח' - כוחות ותנועה ואנרגיה
- **יכולת פחותה בשימוש במיומנויות ברמה הבסיסית:**
מיומנויות מידע: קריאת טקסט והבנתו, קריאת ייצוגים חזותיים והבנתם
מיומנויות פיצוח שאלה וניסוח תשובה
מיומנויות הקשורות לטבלאות, נתונים וגרפים:
- קריאת טבלאות, זיהוי תבחינים בטבלה והשוואה, קריאת גרף, ניתוח גרף וחילוץ נתונים, מתן כותרת מתאימה לגרף, הסקת מסקנות מבוססות בנתונים
מיומנויות חקר: מיומנויות עריכת ניסוי, אבחנה בין ניסוי לתצפית, הגדרת משתנים, גורם משפיע ומושפע

4. פערים בהיבטים הלימודיים – מנקודת המבט על המורים

- **מעבר חד מידי מהוראה בקפסולות לכיתה מלאה**
פער בין הוראה בקבוצות קפסולה למעבר לכיתה וקושי ללמד בכיתות מלאות.
השטח משווע למיקוד בתהליכי בניית כיתה והתנהגות מותאמת ללמידה סביב התנסויות בשיעורי מדעים (במיוחד כשמלמדים בכתה מלאה).
- **צמצום בשעות הוראה בכיתות בגלל מחסור במורים.**
- **מחסור במורים בכיתות מאלץ עבודה בכיתות מלאות**
- **הצפה במשאבי תוכן ובפלטפורמות למידה**
יוצרת מוצפות ותסכול אצל המורה, ה"מדפים" עמוסים וצריך לבחור נכון.
יש רתיעה משימוש בחומרי הוראה מתוקשרים לאחר שימור תדיר בהן בתקופת הזום.
- **עומס על המורה בגלל דרישות משרד החינוך**
דרישות נוספות להתמודדות המורה עם החזרת הרגלי הלמידה, ניהול למידה בכיתות גדולות, זיהוי פערים בתחום התוכן והמיומנויות וגישור עליהם.
- **לחץ המורה לעמוד בהספקים של סגירת הפערים**
יש למורה קושי להתמקד ולהחליט במה להתרכז- בידע, תכנים, ערכים, הערכה
- **יש קושי להפעיל תהליכי הערכה**
צמתי הערכה דורשים עוד זמן וכניסה להרגלים. בלמידה בזום - היה קשה לבדוק הבנה של התלמידים ושליטה במיומנויות, פער בין תחושת של הבנה אצל התלמיד להבנה אמיתית.

5. פערים בהיבט ההדרכה

- **שונות גדולה בין בתי הספר שהמדריך מנחה**
פערים שגדלו בגלל הבדלים בין בתי ספר מבוססים בהם לתלמידים הייתה גישה נוחה למחשב ולמידה דיגיטלית, לעומת בתי ספר שאינם מבוססים.
- **מורים חדשים הלכו לאיבוד ולא יודעים איך להתנהל**
מורים חדשים ממש מתקשים. הם זקוקים להדרכה ותמיכה צמודה, במיוחד בגלל המעבר מלמידה מרחוק ללמידה בכיתה, נדרשת הרבה סבלנות וסובלנות מהצוות הבית ספרי ומההדרכה.
- **קושי לבצע הדרכה יעילה**
ריבוי בתי הספר שכל מדריך מנחה ועומס הקשיים והפערים של התלמידים והמורים שיש לגשר מקשים על ביצוע הדרכה יעילה.